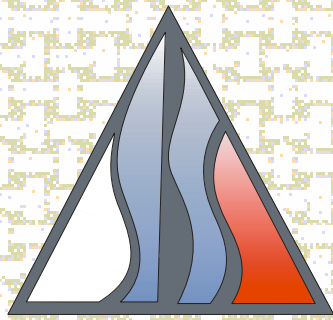

Studia Biblica Slovaca 2006

Katolícke biblické dielo

Studia Biblica Slovaca je ročenka zameraná na skúmanie Svätého písma Starého a Nového zákona predovšetkým zo stránky filologickej, historickej, exegetickej a teologickej.

Vydáva Katolícke biblické dielo, Svit, s cirkevným schválením.

Imprimatur: Mons. prof. ThDr. František Tondra, spišský diecézny biskup, č. 1-06 zo dňa 3. 1. 2006

Nihil obstat: prof. Anton Tyrol

Redaktor: Blažej ŠTRBA (Badín)

Redakčná rada: Jaroslav BROŽ (Praha, CZ) - Peter DUBOVSKÝ SJ (Bratislava) - Pavol FARKAŠ (Nitra) - Peter FEDOR (Prešov; Jeruzalem, IL) - Sr. Júlia Daniela ISKROVÁ (Ružomberok) - Róbert JÁGER (Prešov) - Jozef JANČOVIČ (Bratislava) - Róbert LAPKO (Košice) - Milan SOVA (Bratislava) - Peter ŠOLTĚS (Oestrich-Winkel, D) - Jozef TIŇO (Bratislava) - František TRSTENSKÝ (Spišské Podhradie) - Pavol VILHAN (Rím) - Sr. Gabriela Ivana VLKOVÁ (Olomouc, CZ) - Ján Peter ZÁŇ OFM (Bratislava)
Za lektorovanie všetkých článkov v tomto čísle *Studia Biblica Slovaca 2006* ako aj v iných číslach, vrátane prvého čísla – *Studia Biblica Slovaca 2005* – zodpovedá redakčná rada.

Jazyková úprava: Elena Slaná

Zalamovanie: redakcia

Na príprave publikácie sa podieľali aj Katarína Holecová, Anna Koniarová, Miroslava Tatranská.

Príspevky v slovenčine alebo češtine, alebo knihy na recenziu prosíme adresovať na jednu z adries:

Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, Blažej Štrba, Banská 28, 976 32 Badín (Slovakia), tel.: (00421) 048/418 22 42, fax: (+421) 048/418 22 08, studiabiblica@xaver.sk, www.biblica.sk,

František Trstenský, Teologický inštitút, Spišská Kapitula 6, 053 04 Spišské Podhradie (Slovakia), tel.: (00421) 053/419 41 80, f.trstensky@centrum.sk.

Príspevky sa požadujú tak v elektronickej podobe (disketou alebo pripojeným dokumentom e-mailu, podľa možnosti v Microsoft Word formáte s typom písma Times New Roman), ako aj vo vytlačenej forme (A4, riadkovanie 1,5). Ak sú používané iné typy písma pre hebrejštinu a gréčtinu ako v BibleWorks, tak upresniť aké. Príspevok typu článok alebo poznámka musí byť doplnený zhrnutím nie dlhším ako 150 slov, jeho anglickou verziou a zoznamom bibliografie. Nevyžiadané exempláre sa späť neposielajú. Redakcia si vyhradzuje právo na jazykovú a štylistickú úpravu prijatých príspevkov.

Objednávku posielajte na Katolícke biblické dielo alebo na adresu redakcie, s doplnkom *Objednávka*.

To place a Standing Order for the current number *Studia Biblica Slovaca 2006* contact Katolícke biblické dielo or Redakcia *Studia Biblica Slovaca*, with a note *Subscription*.

Bankové konto: 10006-260335050, IBAN: SK93 4900 0100 0602 6033 5050, BIC: ISTRSKBA.

Blažej Štrba (zostavovateľ)

Studia Biblica Slovaca 2006

© 2007 by Katolícke biblické dielo, Svit

Katolícke biblické dielo, Jilemnického 32/A, 059 21 Svit (Slovakia), www.kbd.sk

Tlač: AVERY, avery.knihy@centrum.sk

Printed in Slovakia

ISBN 978-80-89120-11-6

EAN 9788089120116

Obsah

Obsah	1
Contents	2
Blažej ŠTRBA	
Predslov	3
Články	
Maurice GILBERT SJ	
Otec Lagrange. Vedecká exegéza v službe Cirkvi	4-18
Georg BRAULIK OSB	
Zničenie národov a návrat do Zaslúbenej zeme	19-37
Peter ŠOLTÉS	
Ján Pavol II. mladým: „Vy ste soľ zeme, svetlo sveta...“	38-57
Jozef HERIBAN SDB	
Zmýšľajte tak ako v Kristovi Ježišovi (Flp 2,5)	58-78
Blažej ŠTRBA	
<i>Miqveh</i> – v ranom judaizme rituálne vodné zariadenie na očisťovanie	79-106
Marián MRÁZ SJ	
Nález frankfurtského vydania Pagninovho prekladu na strednom Slovensku	107
Peter DUBOVSKÝ SJ	
Poklady na slovenských farách: Frankfurtské vydanie Vatableho úpravy Pagninovho latinského prekladu Biblie	108-144
Peter DUBOVSKÝ SJ	
Poklady na slovenských farách: Latinský text frankfurtského vydanie Biblie	145-160
Helena PANCZOVÁ	
Predhovor k frankfurtskému vydaniu Vatableho úpravy Pagninovho latinského prekladu: Preklad z latinského originálu	161-169
Helena PANCZOVÁ	
Obsah celého Svätého písma, čiže kníh Starého a Nového zákona: Preklad z latinského originálu	170-175
Jozef ŠIMONČIČ	
Transliterácia a preklad rukopisných poznámok vo frankfurtskom vydaní	176-178
Abstrakty a recenzie	179-187
Oznamy	188-193
Použité bibliografické skratky	194-195

Contents

Obsah	1
Contents	2
<i>Blažej ŠTRBA</i>	
Preface	3
Articles	
<i>Maurice GILBERT SJ</i>	
Father Lagrange. Scientific exegesis in service for the Church	4-18
<i>Georg BRAULIK OSB</i>	
The destruction of the nations and the return to the Promised Land. Hermeneutical observations on the Book of Deuteronomy	19-37
<i>Peter ŠOLTÉS</i>	
John Paul II. to the youth: „you are the salt of the earth, the light of the world“	38-57
<i>Jozef HERIBAN SDB</i>	
Have the same mind among yourselves, which is in Christ Jesus (Phil 2,5)	58-78
<i>Blažej ŠTRBA</i>	
<i>Miqveh</i> – ritual water installation for the purification in the early period of Judaism	79-106
<i>Marián MRÁZ SJ</i>	
Find of the Frankfurt edition of Pagnino’s version of translation in the central part of Slovakia	107
<i>Peter DUBOVSKÝ SJ</i>	
Treasures in the Slovak parish houses: Frankfurt edition of Vatable’s correction of the Pagnino’s Latin translation of the Bible	108-144
<i>Peter DUBOVSKÝ SJ</i>	
Treasures in the Slovak parish houses: the Latin text of Frankfurt edition of the Bible ..	145-160
<i>Helena PANCZOVÁ</i>	
Preface to the Frankfurt edition of Vatable’s correction of the Pagnino’s Latin translation prekladu: Translation from the Latin original	161-169
<i>Helena PANCZOVÁ</i>	
Content of the complete version of the Holy Scripture, i.e., of the Old and New Testament: Translation from the Latin original	170-175
<i>Jozef ŠIMONČIČ</i>	
Transliteration and translation of the holograph annotations in the Frankfurt edition	176-178
Abstracts and reviews	179-187
Communications and references	188-193
Abbreviations	194-195

Otec Lagrange

Vedecká exegéza v službe Cirkvi

Maurice GILBERT SJ

Zhrnutie

Autor článku zdôrazňuje spôsob, akým si dominikánsky exegeta M.-J. Lagrange koncom 19. a začiatkom 20. storočia formuje svoje povedomie toho čo je práve v stávke jeho exegetického diela. Za touto prvou fázou nasleduje to, čo Gilbert nazýva „obdobie skúšky“ (1904-1913). Gilbert zohral v procese beatifikácie tohto francúzskeho dominikánskeho exegetu úlohu teologického odborníka. S autoritou jeho hlbokého poznania celkovej Langrangeovej tvorby diela, Gilbert črtá v hlavných rysoch jeho akademický a duchovný profil, predovšetkým tým, že zdôrazňuje Lagrangeove hlboké povedomie skutočnosti, že si nevybral svoju úlohu sám, ale že vykonával svoju exegetickú prácu pre dobro Cirkvi. Ba ani počas jeho obdobia skúšky Lagrange nestratil svoje povedomie „nebyť schopný zotrvať ticho, i keď kráčajúc po dobre známych cestách“, „na česť Cirkvi a dobro duší“.

Summary

The author of the article accentuates the way in which the Dominican exegete M. J. Lagrange, between the end of 19th century and the early years of the 20th century, forms his awareness of what is exactly at stake in his exegetic work. This initial phase is followed by what Gilbert calls “the time of trial” (1904-1913). Gilbert’s role in the process of the beatification of this French Dominican exegete was that of a theological expert. With the authority of his profound knowledge of Lagrange’s entire set of works, Gilbert outlines his academic and spiritual profile. He particularly accentuates Lagrange’s profound awareness of the fact that he did not choose this assignment himself but he accomplished his exegetical work for the benefit of the Church. Nor during his time of trial did Lagrange lose his awareness, though by following well-known paths and not being able to keep silent, “for the honour of the Church and the common good of souls”.

Zničenie národov a návrat do Zasl'úbenej zeme

Hermeneutické pozorovania ku Knihe Deuteronomium

Georg BRAULIK OSB

Zhrnutie

Mnohí Izraelčania ale aj mnohí kresťanskí Palestínčania dnes chápu súčasný konflikt o vlastníctve krajiny biblicky orientovaným spôsobom. Spájajú ho spolu s radikálnym zničením všetkých obyvateľov krajiny a následnú okupáciu, tak ako ju formuluje Deuteronomium, totiž ako nariadenie Boha, ako aj predstavenú v Knihe Jozue, totiž ako historickú skutočnosť. Takýto typologizujúci spôsob bežnej hermeneutiky protirečí tak modernej historiografii starého Izraela a historicko-kritickej exegézy spomínaných dvoch kníh ako aj ich interpretácii v židovskej tradícii. Vojenská výprava 12-kmeňového národa pod vedením Jozueho a zničenie ľudí Kanaánu je teologické, imaginárne zobrazenie radikálnej dôvery v Boha, ktoré bolo vytvorené za kráľa Joziáša pre bájoslovné dávne časy. Ani zákony o vojne ani prísľub návratu nepoznajú, na úrovni synchronne čítaného Deuteronomia, žiadne budúce násilné dobytie krajiny Kanaán. Tento článok analyzuje vzťah Izraela k obyvateľom krajiny, predovšetkým v kapitolách 29 – 30, ktoré sú rozhodujúce pre Mojžišovu víziu budúcnosti. Na základe tejto skutočnosti, ďalej rozvíja hermeneutiku Deuteronomia pre nariadenia o zničení národov. Aplikovať tieto nariadenia typologicky sa ukazuje vylúčené tak pre vojny nasledujúce po dobytí krajiny ako aj pre návrat Izraela z exilu.

Summary

Many Israelis, but also many Christian Palestinians nowadays comprehend the current conflict regarding the possession of the land in a biblically-oriented way. They associate it together with the radical destruction of all inhabitants of the land and its succeeding occupation as it is defined in Deuteronomy, namely as an order of God, and it is also presented in the book of Joshua, namely as a historical event. This typologising form of common hermeneutics contradicts not only the modern historiography of ancient Israel and the historic-critical exegesis of the two mentioned books, but also as to their interpretation in the Jewish tradition. The campaign of the twelve-tribe nation under Joshua and the destruction of the people of Canaan is a theological visionary presentation of the radical belief in God, which was formed under the King Josiah during mythic ancient times. Neither the laws of warfare nor the promise of return, in a synchronised way of reading Deuteronomy, are acquainted with any violent conquest of the land of Canaan in the future. This article analyses the relation of Israel to the inhabitants of the land, especially in chapters 29 – 30, which is determined by Moses in his vision of the future. Based on this matter of fact, it is further developed into the hermeneutics of Deuteronomy for the directives of the destruction of the nations. Concerning following wars after the conquest of the land and the return of Israel from exile, the application of these directives from a typological aspect seems impossible.

Ján Pavol II. mladým: „Vy ste soľ zeme, svetlo sveta...“

Peter ŠOLTÉS

Zhrnutie

„Vy ste soľ zeme, svetlo sveta“ boli slová, ktoré blahej pamäti náš zosnulý Sv. Otec Ján Pavol II. adresoval mladým ľuďom z celého sveta pri príležitosti XVII. svetového dňa mládeže v Toronte. Tieto slová patria do kontextu prvej veľkej Ježišovej reči na Hore blahoslavenstiev. V kontexte Matúšovho evanjelia sú symbolom vyvolenia k vznešenému povolaniu Kristovho učeníka a výzvou pre nezištné a verné nasledovanie. Ježiš poveril svojich prvých učeníkov a prvých poslucháčov byť „soľou“ zeme a „svetlom“ sveta. Slová „soľ“ a „svetlo“ mali v sémantickom ponímaní hlboký význam, preto ich Ježiš použil ako prirovnanie pre existenciu a pôsobenie vo sfére Božieho kráľovstva, ktoré bolo hlavným obsahom jeho ohlasovania. V tomto zmysle majú nielen tieto, ale aj všetky Ježišove slová svoj univerzálny, nadčasový charakter pre všetkých ľudí a pre všetky časy. Sv. Otec Ján Pavol II. pripomenul nemeniteľnú aktuálnosť týchto slov a poslanie, ktoré z nich vyplýva mladým ľuďom dnešnej doby. On sám svojím životom dokázal oddanú vernosť poslaniu byť „soľou“ a „svetlom“ pre ľudí na celom svete, a takto nám zanechal žiarivý príklad pravého a oddaného učeníka Ježiša Krista.

Summary

“You are the salt of the earth, the light of the world”, were the words used by our Holy Father, John Paul II, to address the youth from all over the world on the occasion of the XVII World Youth Day in Toronto. These words belong to the context of Jesus' first discourse on the Mount of Beatitudes. Within the context of St. Matthew's Gospel, these words symbolize the election for the noble vocation of „a disciple of Christ“ and a challenge for an altruistic and devoted following. Jesus entrusted his first disciples and his first listeners to be “the salt” of the earth and “the light” of the world. The words “salt” and “light” had profound semantic meaning, for that reason Jesus used them like a simile about the existence and actuation in the sphere of the Kingdom of Heaven which was the main message of his preaching. From this aspect have not only these words, but as well as all other words of Jesus' universal, timeless character have held importance for all people and all times. The Holy Father John Paul II reminded the young people of today the immutable importance of these words and the message resulting from them. With his life he demonstrated a devoted fidelity to the mission of being “the salt” and “the light” for the people of all the world, and in this way he left us a brilliant example of a proper and devoted disciple of Jesus Christ.

Zmýšľajte tak ako v Kristovi Ježišovi (*Flp 2,5*)

Otázka interpretácie Pavlovho odporúčania vo *Flp 2,5* v súvisi s kristologickým hymnom *Flp 2,6-11*

Jozef HERIBAN SDB

Zhrnutie

Kristologický hymnus *Flp 2,6-11* predstavuje Ježiša Krista ako najvyšší príklad pokornej, sebaobetujúcej, sebadávajúcej služby, ktorú Pavol vyžadoval od Filipianov v ich vzájomných vzťahoch (*Flp 2,1-4*). Hymnus je kristologickou perlou, ktorá nemá obdobu v celom Novom zákone, a je možné, že pôvodne bol koncipovaný na kristologicko-soteriologicko-náučné ciele. Pavol ho však v skúmanej stati neuvádza predovšetkým preto, aby podal vieroučné poznatky, ale aby ním zdôraznil svoje odporúčania veriacim týkajúce sa ich kresťanského života poukázaním na Kristovo správanie. Hymnus teda predstavuje Krista ako model dôsledného kresťanského správania a konania. Piaty verš tvorí spojivo medzi dvoma sekciami (vv. 1-4 a 6-11). Napriek veľmi veľkému počtu argumentov, ktoré E. Käsemann a iní biblisti uvádzajú v prospech kristologickej a soteriologickej interpretácie hymnu, my s mnohými inými biblistami zastávame názor, že v bezprostrednom kontexte Listu Filipanom Pavol používa a interpretuje hymnus v zmysle etického povzbudenia nasledovať Kristov príklad.

Summary

The Christ-hymn presents Jesus Christ as the supreme example of the humble, self-sacrificing, self-giving service that Paul requested of the Philippians to practice towards one another (Phil 2:1-4). This hymn is a christological gem, unparalleled in the NT and may have been originally composed for christological or soteriological reasons. Paul's objective in using it here is not primarily to give instruction in doctrine but to appeal to the conduct of Christ and to reinforce instructions in Christian living. The hymn presents Christ as the ultimate model for Christian behaviour and action. Verse 5 forms the link between the two sections (vv. 1-4 and 6-11). In spite of the formidable array of arguments presented by E. Käsemann and other exponents of the christological and soteriological interpretation of the hymn, with numerous biblical scholars we contend that Paul, in the immediate context of the Epistle to the Philippians, is using the hymn as an ethical exhortation of the imitation of Christ's example.

Miqveh – rituálne vodné zariadenie na očisťovanie v rannom judaizme

Blažej ŠTRBA

Zhrnutie

Článok študuje fenomén *miqveh* – vodnú inštaláciu z obdobia raného judaizmu, slúžiacu na náboženský očistný kúpeľ. Na pozadí grécko-rímskych kúpeľov a za pomoci písomných prameňov táto štúdia poukazuje na rôzne podoby tohto náboženského vodného zariadenia a na spoločné črty mnohých *miqva'ot* z archeologických lokalít od Masady, cez Kumrán až po Jeruzalem.

Summary

The article studies phenomenon *miqveh* – a water installation of early period of Judaism, which served for a religious ablution. On the background image of the Greco-Roman baths and with the aid of the written sources, this study presents first different forms of this religious water installation and then the common characteristics of many *miqva'ot* from the archaeological localities from Massada, across Qumran up to Jerusalem.

Poklady na slovenských farách: Frankfurtské vydanie Vatableho úpravy Pagninovho latinského prekladu Bible

Peter DUBOVSKÝ SJ

Zhrnutie

V tejto sérii článkov skupina odborníkov predstavuje nový nález latinskej Bible na strednom Slovensku. V prvom článku (P. Dubovský SJ) je stručne predstavený samotný nález. V druhom článku (P. Dubovský SJ) je identifikovaná verzia ako frankfurtské vydanie z r. 1591 a autor odhaľuje kultúrne a historické pozadie tohto vydania. Dôležitou časťou článku je aj umiestnenie tohto vydania do kontextu latinských Biblií dostupných na Slovensku v 16. a začiatkom 17. storočia. V prílohách sú detailne opísané najdôležitejšie doteraz podrobne neštudované latinské Bible nájdené na Slovensku. Tretí článok (H. Panczová) obsahuje detailný popis tohto vydania. Štvrtý (H. Panczová) a piaty (J. Šimončič) článok obsahujú preklady dvoch najdôležitejších častí úvodu a posledný článok prináša prepis a preklad rukopisných poznámok umiestnených na konci vydania.

Summary

In this series of articles a group of the experts presents a new find of the Latin Bible in Slovakia. In the first article (P. Dubovský SJ) is briefly presented a find by itself. In the second article (P. Dubovský SJ) is the version identified as a Frankfurt edition printed in 1591 and the author reveals the cultural and historical background of it. The fundamental part of this article is also based on the emplacement of this edition into the context of the Latin versions of the Bible, available in Slovakia, in the 16th and in the beginning of the 17th c.. The appendix of this article contains a detail description of various Latin Bibles founded in Slovakia, which have not been studied yet. The third article (H. Panczová) contains a detail description of this printed version of the Bible. The fourth (H. Panczová) and fifth (J. Šimončič) article include the translation of the two most important parts of the introduction and the last article offers the transliteration and translation of the manuscript annotations placed at the end of the Bible.